

เครื่องดนตรีไทย

เครื่องดนตรีไทยเกิดจากชนชาติไทยเองและการเลียนแบบชนชาติอื่นที่อยู่ใกล้ชิดโดยเริ่มตั้งแต่สมัยโบราณที่
ไทยตั้งถิ่นฐานอยู่ในอาณาจักรฉ่องหวุ่ดินแดนของประเทศจีนในปัจจุบัน ทำให้เครื่องดนตรีไทยและจีนมีการแลกเปลี่ยน
เปลี่ยนแปลงกัน นอกจากนี้ยังมีเครื่องดนตรีอีกหลายชนิด ที่ชนชาติไทยประดิษฐ์ขึ้นใช้ก่อนที่จะมาพบ
วัฒนธรรมอินเดีย ซึ่งแพร่หลายอยู่ทางตอนใต้ของแหลมอินโดจีน สำหรับชื่อเครื่องดนตรีดั้งเดิมของไทยจะเรียก
ตามคำโดดในภาษาไทย เช่น เกราะ โกร่ง กรับ ฉิ่ง ฉาบ ขลุ่ย พิณเป็ยะ ซอ ม้องและกลอง ต่อมาได้มีการ
ประดิษฐ์เครื่องดนตรีให้พัฒนาขึ้น โดยนำไม้ที่ทำเหมือนกรับหลายอันมาวางเรียงกันได้เครื่องดนตรีใหม่ เรียกว่า
ระนาดหรือนำม้องหลาย ๆ ใบมาทำเป็นวงเรียกว่า ม้องวง เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีการผสมผสานกับวัฒนธรรมทางดนตรีของอินเดีย มอญ เขมร ในแหลมอินโดจีนที่ไทยได้
ย้ายไปตั้งถิ่นฐานอยู่ ได้แก่ พิณ สังข์ ปี่ไฉน บัณเฑาะว์ กระจับปี่ จะเข้ โทน(ทับ) เป็นต้น ต่อมาเมื่อมีความ
สัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านมากขึ้น ไทยได้นำบทเพลงและเครื่องดนตรีบางอย่างของประเทศเพื่อนบ้านมา
บรรเลงในวงดนตรีไทย เช่น กลองแขกของชวา กลองมลายูของมลายู เปิงมางของมอญ และกลองยาวของไทย
ใหญ่ที่พม่านำมาใช้ รวมทั้งขิม ม้าล่อ และกลองจีน ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีของจีน เป็นต้น ต่อมาไทยมีความสัมพันธ์
ชาวกับตะวันตกและอเมริกา ก็ได้นำกลองฝรั่ง เช่นกลองอเมริกัน และเครื่องดนตรีอื่น ๆ เช่น ไวโอลิน ออร์แกน มา
ใช้บรรเลงในวงดนตรีของไทย

ประเภทของเรื่องดนตรีไทย

ดีด

พิณ

ขิม

เป่า

เครื่องดีด

เครื่องดนตรีที่มีสายและกะโหลกเสียงหรือกล่องเสียงเป็นส่วนประกอบทำให้เกิดเสียง
โดยใช้นิ้วหรือไม้ดีดสาย เพื่อให้สายสั่นสะเทือน ได้แก่ พิณปี่ยะ พิณห้าเต้า ซึ่ง จะใช้
กระชับปี

พิณเป็ยะ

เป็นเครื่องดนตรีพื้นเมืองล้านนาชนิดหนึ่ง เป็นเครื่องดนตรีประเภทดีด ลักษณะของพิณเป็ยะมีคันทวนยาวประมาณ 1 เมตรเศษ ตอนปลายคันทวนทำด้วยเหล็กรูปหัวช้าง ทองเหลือง สำหรับใช้เป็นที่พาดสาย ใช้สายทองเหลืองเป็นพื้น สายทองเหลืองนี้จะพาดผ่านสลักตรงกะลาแล้วต่อไปผูกกับสลักตรงด้านซ้าย สายของพิณเป็ยะมีทั้ง 2 สายและ 4 สาย กะโหลกของพิณเป็ยะทำด้วยเปลือกน้ำเต้าตัดครึ่งหรือกะลามะพร้าว ก็ได้ เวลาดีด ใช้กะโหลกประกบติดกับหน้าอก ชรับเปิดปิดให้เกิดเสียงตามต้องการ เช่นเดียวกับพิณน้ำเต้าของภาคกลาง ในสมัยก่อนชาวเหนือมักจะใช้พิณเป็ยะติดคล้องกับการขับลำนำในขณะที่ย้ายสาว พิณเป็ยะไม่ได้รับคามนิยมเท่าที่ควรเพราะเป็นเครื่องดนตรีที่เล่นยาก

พิณน้ำเต้า

เป็นเครื่องดนตรีประเภทดีด พิณน้ำเต้าเป็นพิณที่มีสายเดียว
ทำมาจากผลของน้ำเต้าที่ถูกนำมาผ่าครึ่ง

โดยทั่วไปแล้วผู้ดีดพิณน้ำเต้าจะต้องไม่สวมเสื้อ ซึ่งก็
หมายความว่าผู้ที่ดีดส่วนมากจะเป็นผู้ชาย โดยผู้ดีดจะนำเอากะโหลก
เสียง หรือ กะโหลกน้ำเต้าวางประกบแนบติดกับอกซ้าย มือซ้ายจะ
จับที่ทวน ส่วนมือขวาจะใช้ดีดพิณ

ผู้ดีดพิณน้ำเต้าที่มีความชำนาญในการเล่นจะขยับกะโหลกน้ำ
เต้าให้เปิด - ปิด อยู่ตรงหน้าอกข้างซ้ายในบางครั้งบางครา เพื่อ
ให้เกิดเสียงที่ก้องกังวาน ตามความประสงค์ของผู้ที่ดีด แล้วใช้นิ้ว
ซ้ายช่วยกด เพื่อให้สายตึงหรือหย่อน

ซึง

เป็นเครื่องดนตรีประเภทดีด มี 4 สาย แต่แบ่งออกเป็น 2 เส้น
เส้นละ 2 สาย มีลักษณะคล้าย กระຈັບປີ แต่มีขนาดเล็กกว่า ซึงเป็น
เครื่องดีดที่ชาวไทยทางภาคเหนือนิยมนำมาเล่นร่วมกับปี่ชอ หรือ
ปี่จุ่ม และ สะล้อ แบ่งตามลักษณะได้ 3 ประเภท คือ ซึงเล็ก ซึง
กลาง และซึงหลวง (ซึงที่มีขนาดใหญ่) แบ่งตามประเภทได้ 2 ชนิด
คือ ซึงลูก 3 และซึงลูก 4 (แตกต่างกันที่เสียง ลูก 3 เสียงซอลจะอยู่
ด้านล่าง ส่วนซึงลูก 4 เสียงซอลจะอยู่ด้านบน)

อธิบายคำว่า สะล้อ ชอ ซึง ที่มักจะพูดกันติดปาก ว่าเป็นเครื่อง
ดนตรีของชาวล้านนา แต่ที่จริงแล้ว มีแค่ ซึง และสะล้อ เท่านั้นที่เป็น
เครื่องดนตรีของชาวล้านนา ส่วนคำว่า ชอในที่นี้ หมายถึง การ
จับชอ ซึงเป็นการร้อง การบรรยาย พรรณนาเป็นเรื่องราว
ประกอบกับวงปี่จุ่ม

จะเข้

เป็นเครื่องดนตรีไทยประเภทเครื่องดีด มี 3 สาย เข้าใจว่าได้ปรับปรุงแก้ไขมาจากพิณ คือ กระจับปี่ซึ่งมี 4 สาย นำมาวางดีดกับพื้นเพื่อความสะดวก มีประวัติและมีหลักฐานครั้งแรกในสมัยกรุงศรีอยุธยา จะเข้ได้นำเข้าร่วมบรรเลงอยู่ในวงมโหรีคู่กับกระจับปี่ ในสมัยรัชกาลที่ 2 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ มีผู้นิยมเล่นจะเข้กันมาก ทำให้กระจับปี่ค่อย ๆ หายไปในปัจจุบัน เนื่องจากหาผู้เล่นเป็นน้อย

เวลาบรรเลงใช้ดีดด้วยไม้ดีดกลมปลายแหลมทำด้วยงาช้างหรือกระดูกสัตว์ เคียนด้วยเส้นด้ายสำหรับพันติดกับปลายนิ้วชี้ข้างขวาของผู้ดีด และใช้นิ้วหัวแม่มือกับนิ้วกลางช่วยจับให้มือกำลัง เวลาแกว่งมือซ้ายไปมา ให้สัมพันธ์ กับมือข้างซ้ายขณะกดสายด้วย ไม้ดีดควรวางประมาณ ๗ - ๘ เซนติเมตร มีสายยาวประมาณ 45 เซนติเมตร

กระจับปี่

เป็นเครื่องดนตรีประเภทดีด หรือพิณ 4 สายชนิดหนึ่ง ตัว
กะโหลกเป็นรูปกลมรีแบนทั้งหน้าหลัง มีความหนาประมาณ ๗ ซม.
ด้านหน้ายาวประมาณ ๔๔ ซม. กว้างประมาณ ๔๐ ซม. ทำคันทวน
เรียวยาวประมาณ ๑๓๘ ซม. ตอนปลายคันทวนมีลักษณะ แบน และ
บานปลายผายโค้งออกไป ถ้าวัดรวมทั้งคันทวนและตัว กะโหลก จะมี
ความยาวประมาณ ๑๘๐ ซม. มีลูกบิดสำหรับจับสาย ๔ อัน ตรงด้าน
หน้ากะโหลกมีแผ่นไม้บางๆ ทำเป็นหย่องค้ำสายให้ตุงขึ้น เวลา
บรรเลงใช้นิ้วหัวแม่มือกับนิ้วชี้ จับไม้ดีด เขี่ยสายให้เกิดเสียง
กระจับปี่ สันนิษฐานกันว่าน่าจะมาจาก ภาษาชวา คำว่า กัจฉปิ ซึ่งคำ
ว่า กัจฉปิ นั้นมีรากฐานของคำศัพท์ ในบาลีสันสกฤต คำว่า กัจฉปะ
ที่แปลว่า เต่า เนื่องจากลักษณะของ กระจับปี่นั้น จะมีกะโหลกเป็นรูป
กลมรีแบนทั้งหน้าหลัง ซึ่งมองแล้วคล้ายกับกระดองของเต่า

เครื่องสี

เครื่องดนตรีที่ดัดแปลงจากเครื่องดีด เป็นเครื่องสายที่ทำให้เกิดเสียงด้วยการใช้คันชักสี
เข้ากับสาย มีกะโหลกเสียงเป็นส่วนประกอบสำคัญ เช่นเดียวกับเครื่องดีดในดนตรีไทยมี
หลายประเภท เช่น ซอสามสาย ซอด้วง ซออู้ สะล้อ

ซอสามสาย

เป็นซอ ที่มีรูปร่างงดงามที่สุด ซึ่งมิใช่ในวงดนตรีไทย มาตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัย (พ.1350) แล้ว ซอสามสายขึ้นเสียง ระหว่างสายเป็นคู่สี่ ใช้บรรเลงในพระราชพิธี อันเนื่องด้วยองค์พระมหากษัตริย์ ภายหลังจึงบรรเลงประสมเป็นวงมโหรี

ซอสามสาย เป็นเครื่องดนตรีไทยชนิดหนึ่ง จำพวกเครื่องสาย มีขนาดใหญ่กว่าซอด้วงหรือซออู้ และมีลักษณะพิเศษ คือมีสามสาย มีคันทันกัณฐิระ กะโหลกซอมีขนาดใหญ่ นับเป็นเครื่องดนตรีที่มีความสง่างามชิ้นหนึ่งในวงเครื่องสาย ผู้เล่นจะอยู่ตำแหน่งด้านหน้าของวง

ซอด้วง

เป็นซอสองสาย ตัวกะโหลกทำด้วยกะลามะพร้าว ซออุ้มรูปร่าง คล้ายๆกับซอของจีนที่เรียกว่า ฮู - ฮู้ (Hu-hu) เหตุที่เรียกว่าซออุ้ม ก็เพราะ เรียกตามเสียงที่ได้ยินนั่นเอง ซอด้วงและซออุ้ม ได้เข้ามามีบทบาทในวงดนตรีเครื่องสายตั้งแต่ปลายรัชกาลที่ 4 นี้เอง โดยได้ดัดแปลงมาจาก วงกลองแขกเครื่องใหญ่ ซึ่งมีเครื่องดนตรีที่ทำลำนำประกอบด้วย ซอด้วง ซออุ้ม จะเข้ และ ปี่อ้อ ต่อมาได้เอากลองแขก ปี่อ้อ ออก และเอา ทับกับรำมะนา และขลุ่ยเข้ามาแทน เรียกวงดนตรีชนิดนี้ว่า วงมโหรีเครื่องสาย มีคนเล่นทั้งหมด 6 คน รวมทั้งฉิ่งด้วย

สะล้อ

เป็นเครื่องดนตรีพื้นเมืองล้านนาชนิดหนึ่ง เป็นประเภทเครื่องสี ซึ่งมีทั้ง 2 สายและ 3 สาย คันชักสำหรับสีจะอยู่ข้างนอกเหมือน คันชักซอสามสาย สะล้อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ท้อ หรือ ชะล้อ มีรูปร่างคล้ายซออุ้งของภาคกลาง ใช้ไม้แผ่นบางๆ ปิดปากกะลาทำหลักที่ หัวสำหรับพาดทองเหลือง ด้านหลังกะโหลกเงาะเป็นรูปลวดลายต่างๆ เช่น รูปหนูมาน รูปหัวใจ ส่วนด้านล่างของกะโหลกเงาะทะลุลงข้างล่าง เพื่อสอดคันทวนที่ทำด้วยไม้ชิงชัน ยาวประมาณ 64 ซม ตรงกลางคันทวนมีรัดอกทำด้วยหวาย ปลายคันทวนด้านบนเงาะรูสำหรับสอดลูกบิด ซึ่งมี 2 หรือ 3 อัน สำหรับจับสายซอ จากปลายลูกบิดลงมาถึงด้านกลางของกะโหลกมีหย่องสำหรับ หนุนสายสะล้อ เพื่อให้เกิดเสียงเวลาสี คันชักสะล้อทำด้วยไม้ดัดเป็นรูปโค้ง ึงด้วยหางม้าหรือพลาสติก เวลาสีใช้ยางสนผูกทำให้เกิดเสียงได้

เครื่องดี

เครื่องดนตรีที่ทำให้เกิดเสียงได้โดยการตี หรือการเคาะ แบ่งตามวัสดุที่ทำได้ 3 ประเภท

ทำด้วยไม้

ทำด้วยโลหะ

ทำด้วยไม้

เครื่องดนตรีที่ทำด้วยไม้

เกราะ

ทำด้วยไม้ไผ่ เดิมเป็นเครื่องสื่อสารชนิดหนึ่ง ใช้ดีสำหรับงาน
ยาม ไม้ปรากฏว่านำมาใช้ร่วมในวงการดนตรี เกิดจากภูมิปัญญา
ท้องถิ่นที่สืบทอดต่อกันมา ทำขึ้นเพื่อเป็นเครื่องมือเครื่องใช้ใน
การติดต่อสื่อสารของผู้ใหญ่บ้านกับลูกบ้านในกรณีที่ต้องการเรียก
ลูกบ้านมาประชุม หรือแจ้งเหตุต่างๆในสมัยก่อน ซึ่งทำจากวัสดุที่หา
ได้ง่ายในท้องถิ่น คือ ไม้ไผ่

วิธีตีเกราะ มือซ้ายจับเชือกให้เกราะตั้งขึ้น มือขวาจับไม้ตี ตี
บริเวณตรงกลางปล้อง หรือถัดมาทางล่างของปล้อง โดยจะตีจังหวะ
เร่งเร็วติดต่อกันไปเป็นเวลานาน

โกร่ง

เป็นเครื่องตีกำกับจังหวะที่ทำด้วยไม้ไผ่ เช่นเดียวกับเกราะ แต่ยาวกว่า ตั้งอยู่บนขา 2 ขา เคยเห็นใช้ตีตามชนบท ในฤดูการงานสงกรานต์ เด็กๆ และหนุ่มสาวใช้ตีประกอบการร้องที่เรียกว่า "รำ" คือการตีควบไปกับการร้องในการเชิญทรงเจ้าเข้าผี และรำแม่ศรี เป็นต้น ที่ใช้ในวงการดนตรีก็คือ การตีร่วมกับการแสดงหนังใหญ่ และโขนละคร โดยเฉพาะในการบรรเลงเพลงกราวตรวจพล แต่ในการแสดงโขน ของกรมศิลปากร จะใช้โกร่งร่วมตีในวงปี่พาทย์ในการแสดงโขนกลางแจ้ง ถ้าเป็นการแสดงกายในจะไม่ใช้เพราะเสียงดังเกินไป

กรับคู่

ทำด้วยไม้ไผ่ผ่าซีก เหลาให้เรียบและเกลี้ยงอย่าให้มีเหลี่ยม มี
รูปร่างแบนตามซีกไม้ไผ่ ขนาดตามขนาดของเนื้อไม้ยาวประมาณ
40 ซม ทำเป็น 2 อันหรือเป็นคู่ ใช้ตีให้ผิวกระทบกันทางด้าน
แบนเกิดเป็นเสียง กรับ

กรับพวง

เป็นกรับชนิดหนึ่งตอนกลางทำด้วยไม้บางหรือแผ่นทองเหลืองหรืองาหลายอันและทำไม้แก่น 2 อันเจาะรูตอนหัวร้อยเชือกประกบไว้ 2 ข้างเหมือนด้ามพัด เวลาตีใช้มือหนึ่งถือตรงหัวทางเชือกร้อย แล้วพาดลงไปบนอีกฝ่ามือหนึ่ง เกิดเป็นเสียงกรับขึ้นหลายเสียง จึงเรียกว่ากรับพวงใช้เป็นอาถรรพ์สัญญาณ เช่นในการเสด็จออกในพระราชพิธีของพระเจ้าแผ่นดิน เจ้าพนักงานจะรัวกรับและใช้กรับพวงตีเป็นจังหวะ ในการขับร้อง เพลงเรือ ดอกสร้อย และใช้บรรเลงขับร้องในการแสดง นาฏกรรมด้วย

กรับเสภา

ทำด้วยไม้แก่น เช่นไม้ชิงชัน ยาวประมาณ 20 ซม. หนาประมาณ 5 ซม. เหลาเป็นรูป 4 เหลี่ยมแต่ลบเหลี่ยม ออกเพื่อมิให้บาดมือและให้สามารถกลิ้งตัวของมันเองกลอก กระทบกันได้โดยสะดวก ใช้บรรเลงประกอบในการขับเสภา เวลาบรรเลงผู้ขับเสภาจะใช้กรับเสภา 2 คู่ รวม 4 อัน ถือเรียงกันไว้บนฝ่ามือของตนข้างละคู่ กล่าวขับเสภาไปพลาง มือทั้ง 2 ข้างก็ขยับกรับแต่ละข้างให้กลอกกระทบกันเข้าจังหวะ กับเสียงขับเสภา จึงเรียกกรับชนิดนี้ว่ากรับเสภา

ระนาดเอก

เป็นเครื่องตีชนิดหนึ่ง ที่วิวัฒนาการมาจากกรับ แต่เดิมคงใช้กรับสองอันตีเป็นจังหวะ ต่อมาก็เกิดความคิดว่า ถ้าเอากรับหลาย ๆ อันวางเรียงลาดลงไป แล้วแก้ไขประดิษฐ์ให้มีขนาดลดหลั่นกัน แล้วทำรางรองอุ้มเสียง และใช้เชือกร้อยไม้กรับขนาดต่าง ๆ กันนั้นให้ติดกัน และจึงไว้บนรางใช้ไม้ตีให้เกิดเสียง นำตะกั่วผสมกับขี้ผึ้งมาถ่วงเสียงโดยนำมาติดหัวท้ายของไม้กรับนั้น ให้เกิดเสียงไพเราะยิ่งขึ้น เรียกไม้กรับที่ประดิษฐ์เป็นขนาดต่าง ๆ กันนั้นว่า ลูกระนาด เรียกลูกระนาดที่ผูกติดกันเป็นแผ่นเดียวกันว่า พิณ ระนาดเอกใช้ในวงมโหรี เป็นเครื่องดนตรีเป็นมงคลในบ้าน บรรเลงในวงปี่พาทย์ และวงมโหรี โดยทำหน้าที่เป็นผู้นำวง

ระนาดทุ้ม

เป็นเครื่องดนตรีที่สร้างขึ้นมากในรัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ เป็นการสร้างเลียนแบบระนาดเอก ใช้ไม้ชนิดเดียวกันกับระนาดเอก ลูกระนาดทุ้มมีจำนวน 17 หรือ 18 ลูก ลูกต้นยาวประมาณ 42 ซม กว้าง 6 ซม และลดหลั่นลงมาจนถึงลูกยอด ที่มีขนาดยาว 34 ซม กว้าง 5 ซม รางระนาดทุ้มนั้นประดิษฐ์ให้มีรูปร่างคล้ายหีบไม้ แต่เว้าตรงกลางให้โค้ง โขนปิดหัวท้ายเพื่อเป็นที่แขวนผืนระนาดนั้น ถ้าหากวัดจากโขนด้านหนึ่งไปยังโขนอีกด้านหนึ่ง รางระนาดทุ้มจะมีขนาดยาวประมาณ 124 ซม ปาก รางกว้างประมาณ 22 ซม มีเท้าเตี้ย รองไว้ 4 มุม รางระนาดทุ้ม : ทำด้วยไม้ไผ่หรือไม้เนื้อแข็งมีผืนละ 18 ลูก มีรูปร่างคล้ายระนาดเอก แต่เตี้ยกว่าและกว้างกว่าเล็กน้อย ระนาดทุ้มใช้บรรเลงทยอยออกล้อกับระนาดเอก

โปงลาง

เป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องเคาะหรือเครื่องตี มีลักษณะคล้ายระนาดแต่แขวนในแนวตั้ง เป็นที่นิยมในภาคอีสาน บางท้องถิ่นอาจเรียกว่า หมากกลิ้งกลม หมากขอลอ หรือ เกราะลอ(ผู้เฒ่าผู้แก่ในถิ่นดงมูลอำเภอนหนองกุงศรีเรียก "หมากเต๋อเต๋น") เป็นเครื่องดนตรีประจำจังหวัดกาฬสินธุ์

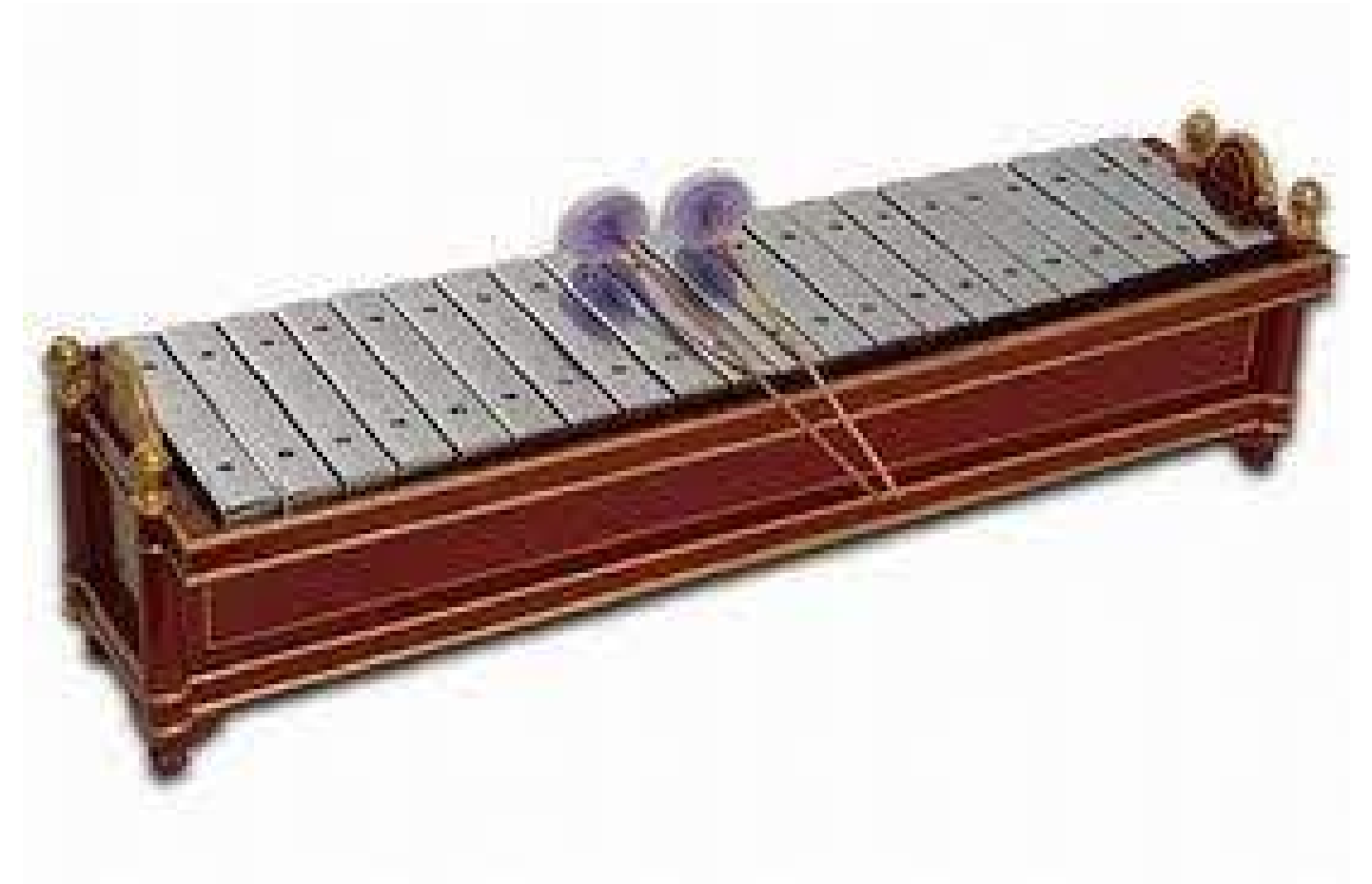

เครื่องดีทำด้วยโลหะ

ระนาดเอกเหล็ก

เป็นเครื่องดนตรีที่ประดิษฐ์ขึ้นในรัชกาลที่ 4 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ แต่เดิมลูกระนาดทำด้วยทองเหลือง จึงเรียกกันว่าระนาดทอง ในเวลาต่อมาได้มีการประดิษฐ์ลูกระนาดด้วยเหล็ก ระนาดเอกเหล็กมีจำนวน 20 หรือ 21 ลูก โดยวางไว้บนรางที่มีไม้ระกำวางพาดไปตามของราง หากไม่มีไม้ระกำ ก็อาจใช้ผ้าพันไม้แล้วนำมารองลูกระนาดก็ได้ ลูกต้น ของระนาดเอกเหล็กมีขนาด 23.5 ซม กว้างประมาณ 5 ซม ลดหลั่นขึ้นไปจนถึงลูกยอดที่มีขนาด 19 ซม กว้างประมาณ 4 ซม รางของระนาดเอกเหล็กนั้น ทำเป็นรูปสี่เหลี่ยม มีเท้ารองรับไว้ทั้ง 4 ด้านหรืออาจใส่ลูกล้อเพื่อสะดวกในการขนย้ายก็ได้

ระนาดเอกเหล็กบรรเลงเหมือนระนาดเอกทุกประการ เพียงแต่ไม่ได้ทำหน้าที่ยุ้มนำ

ระนาดทุ้มเหล็ก

เป็นเครื่องดนตรีที่พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ในรัชกาลที่ 4 มีพระราชดำริให้สร้างขึ้น ลูกระนาดทำอย่างเดียวกับระนาดเอกเหล็ก ระนาดทุ้มเหล็กมีจำนวน 16 หรือ 17 ลูก ลูกต้นยาวประมาณ 35 ซม กว้างประมาณ 6 ซม และลดหลั่นลงไปจนถึงลูกยอดซึ่งยาวประมาณ 29 ซม กว้างประมาณ 5.5 ซม ตัวรางระนาดยาวประมาณ 1 เมตร ปากราง กว้างประมาณ 20 ซม มีขานยื่นออกไปสองข้างราง ถ้านับส่วนกว้างรวมทั้งขานทั้งสองข้างด้วย รางระนาดทุ้มเหล็กจะกว้าง ประมาณ 36 ซม มีเท้ารองติดลูกล้อ 4 เท้า เพื่อให้เคลื่อนที่ไปมาได้สะดวก ตัวรางสูงจากพื้นถึงขอบบน ประมาณ 26 ซม ระนาด ทุกชนิดที่กล่าวมานั้น จะใช้ไม้ตี 2 อัน

ระนาดทุ้มเหล็กทำหน้าที่เดินทำนองคล้ายฆ้องวงใหญ่ เพียงแต่เดินทำนองห่างกว่า

ฉิ่ง

เป็นเครื่องดนตรีไทยประเภทตี ทำด้วยทองเหลือง หล่อหนา ปากผายกลม 1 ชุด มี 2 ผา ฉิ่งมี 2 ชนิดคือ ฉิ่งสำหรับวงปี่พาทย์ และ ฉิ่งที่ใช้สำหรับวงเครื่องสายและวงมโหรี ฉิ่งสำหรับวงปี่พาทย์มี ขนาดที่วัดผ่านศูนย์กลาง จากขอบข้างหนึ่งไปสุดขอบอีกข้างหนึ่ง กว้างประมาณ 6 - 6.5 ซม. จะรูตรงกลางสำหรับร้อยเชือก เพื่อให้ จับสะดวกขณะตี ส่วนฉิ่งสำหรับวงเครื่องสายและวงมโหรีนั้น มีขนาดเล็กกว่า วัดผ่านศูนย์กลางได้ขนาดประมาณ 5.5 ซม.

เนื่องจากการตีฉิ่ง ต้องเอาขอบของผาข้างหนึ่งกระทบกับอีก ผากหนึ่ง แล้วยกขึ้น ก็จะมีเสียงดังกังวานยาวดัง ฉิ่ง แต่ถ้าเอาทั้ง 2 ผานั้นกระทบและประกบกันไว้ จะได้ยินเสียงดังสั้นๆ ดัง “ฉับ” ดัง นั้นการเรียกชื่อเครื่องดนตรีชนิดนี้ว่า ฉิ่ง ก็เพราะเรียกตามเสียงที่ เกิดขึ้นนั่นเอง

ฉาบเล็ก

มีหน้าที่ตีหยอกล้อเข้าเข้ากับฉิ่งหรือให้สอดคล้องกับทำนองเพลงเป็นเครื่องตีที่ทำด้วยโลหะ รูปร่างคล้ายฉิ่งแต่หล่อบางกว่าฉิ่ง มีขนาดใหญ่กว่าและกว้างกว่า ตอนกลางมีปุ่มกลมทำเป็นกระพุ้งวางลงในอุ้งมือ ขอบนอกแบนราบออกไปโดยรอบ เจาะรูตรงกลางกระพุ้งไว้ร้อยเส้นเชือกหรือเส้นหนังสำหรับถือ ฉาบเล็ก มีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 12 - 14 ซม. เวลาตีใช้ป็นคู่ ตีกระทบกันให้เกิดเสียงตามจังหวะ

ฉาบใหญ่

เป็นเครื่องดนตรีประเภทตี ทำด้วยโลหะคล้ายฉิ่ง แต่หล่อให้
บางกว่า ฉาบใหญ่มีขนาดที่วัดผ่าน ศูนย์กลางประมาณ 24 - 26
ซม เวลาบรรเลงใช้ 2 ฝ่ามามีกระทบกันให้เกิดเสียงตามจังหวะ
เมื่อฉาบทั้งสองข้างกระทบกันขณะตีประกบกันก็ จะเกิดเสียง ฉาบ
แต่ถ้าตีแล้วเปิดเสียงก็จะได้ยินเป็น ฆ้อง ฆ้อง ฆ้อง

ฆ้องวงใหญ่

เป็นหลักของวงปี่พาทย์ และวงมโหรีใช้บรรเลงทำนองหลัก มี
ลูกฆ้อง 16 ลูก ประกอบด้วยส่วนสำคัญ 2 ส่วน คือ

1. ลูกฆ้อง เป็นส่วนกำเนิดเสียงทำด้วยโลหะผสม มีลักษณะคล้าย
ถ้วยกลม ๆ ใหญ่เล็กเรียงตามลำดับเสียงต่ำสูง ด้านบนมีตุ่มหนูนั่น
มาใช้สำหรับตีและได้ตุ่มอุดไว้ด้วยตะกั่วผสมชันโรง เพื่อถ่วงเสียง
ให้สูงต่ำตามต้องการ

2. เรือนฆ้อง ทำด้วยหาญขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 1 นิ้ว
เศษ ขดเป็นวง และยึดไว้ด้วยไม้เนื้อแข็ง กลึงเป็นหลอดลายคล้าย
ลูกทรง และมีไม้ไผ่เหลาเป็นซี่ ๆ ค้ำยันให้ฆ้องคงตัวเป็นโครงสร้าง
อยู่ได้ การผูกลูกฆ้องแขวนเข้ากับเรือนฆ้องผูกด้วยเชือก

ฆ้องวงเล็ก

มีขนาดเล็กกว่า แต่เสียงสูงกว่าฆ้องวงใหญ่มีวิธีตีเช่นเดียวกับ
ฆ้องวงใหญ่ แต่ดำเนินทำนองเป็นทางเก็บหรือทางอื่นแล้วแต่กรณี
บรรเลงทำนองแปรจากฆ้องวงใหญ่ ฆ้องวงเล็กมี 18 ลูก

ม็องมอญ

เป็นเครื่องดนตรีที่ได้รับอิทธิพลมาจากมอญมีลักษณะตั้งโค้งขึ้น
ไป ไม่ตั้งราบกับพื้นแบบม็องไทย วงม็องทำจากไม้แกะสลักปิด
ทองอย่างสวยงาม ทางโค้งด้านซ้ายของผู้ตีแกะเป็นรูปต่างๆตาม
ต้องการ แต่ส่วนใหญ่จะนิยมรูปเทวดา ทางโค้งด้านขวาทำเป็นรูป
ปลายหาง มีเท้ารองตรงกลางเหมือนระนาดเอก ม็องมอญมีลูกม็อง
15 ลูก แต่ม็องมอญจะไม่เรียงเสียงเหมือนม็องไทย ในบางช่วงมี
การข้ามเสียง เรียกเสียงที่ข้ามว่า "หลุม"

ม็องมอญทำหน้าที่เดินทำนองเพลงเช่นเดียวกับม็องวงใหญ่ของ
ไทย ม็องมอญมี 2 ขนาดเหมือนกับม็องไทยคือ ม็องมอญใหญ่
และม็องมอญเล็ก

ม็องมอญใช้เล่นในวงปี่พาทย์มอญ

ม้องคู่

เป็นม้องที่มี 2 ใบมีขนาดเล็ก เสียงต่ำใบหนึ่ง เสียงสูงใบหนึ่ง ใช้ตีกำกับจังหวะ ชุดหนึ่งมีสองลูก ลูกใหญ่ให้เสียงต่ำ ลูกเล็กให้เสียงสูง ไม้ตีทำด้วย แผ่นหนังวัว หรือ ใบหนังควายตัดเป็นวงกลม เจาะรูตรงกลางใส่ก้านไม้ ใช้บรรเลงในการเซ็ดหนึ่งตะลุงและละคร โนราชาตรี ชุดหนึ่งมี 2 ลูก, ปักไม้ได้เรียก โหม่ง

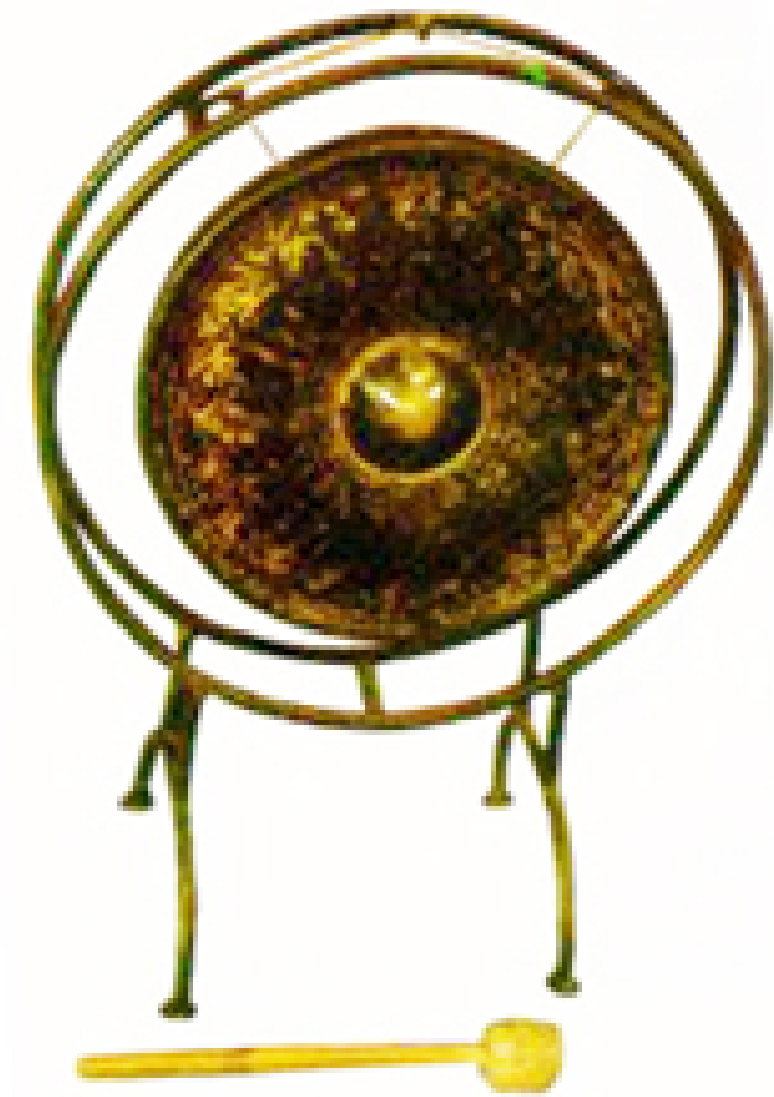
ม็องหม่ง

เป็นม็องขนาดใหญ่กว่าม็องกระแต หนามาก มีเชือกร้อยรู ทั้ง 2 ที่ใบฉัตร แขนห้อยกับไม้สำหรับถือติดประกอบจังหวะในวงเครื่องสายหรือปี่พาทย์ ผู้ตีหนึ่งชุดสมาธิ ให้ม็องวางอยู่ตรงหน้า จับไม้ตีตีตรง กลางปุ่มด้วยน้ำหนักพอประมาณเนื่องจากม็องชนิดนี้มีเสียงดังกังวานยาวนาน จึงนิยมตีห่างๆ คือสองฉิ่งสอง ฉับต่อการตีโหม่งครึ่งหนึ่ง แต่ถ้าเป็นวงกลองยาวหรือวงม้งคละ จะนิยมตีลงที่จังหวะหนัก(ฉับ)ตลอดโดยไม่วั้น

ฆ้องโหม่ง

เป็นฆ้องขนาดใหญ่กว่าฆ้องเหม่ง มีเชือกร้อยรูทั้ง 2 ที่ใบฉัตร
แขวนห้อยทางตั้งกับขาหยั่งหรือคานไม้ ตรงหัวไม้ที่ใช้ตีพันด้วยผ้า
กับ เชือกให้เป็นปุ่มโตอ่อนนุ่ม เวลาตีจะมีเสียงดังโหม่ง ๆ ใช้ตี
กำกับจังหวะ ในวงปี่พาทย์ วงเครื่องสาย หรือวงมโหรี , สมัย
โบราณใช้ตีในเวลา กลางวันเป็นสัญญาณบอก ' โหม่ง ' คู่กับ
กลองที่ตีเป็นสัญญาณในเวลา กลางคืนบอก ' ทุ่ม ' .

ฆ้องโหม่งสามใบ

ฆ้องโหม่งเป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องกำกับจังหวะ ตัวลูกฆ้องนั้นทำจากโลหะหลายชนิด เช่น สัมฤทธิ์ ทองเหลือง เป็นต้น โดยนำโลหะนั้นมาทำการหลอมให้อ่อนตัวและใช้กรรมวิธีตีขึ้นรูป เช่นเดียวกับลูกฆ้อง หรืออาจจะใช้วิธีการเทโลหะเหลวลงแม่พิมพ์ เช่นการทำฆ้องหล่อ

โหม่งสามใบ เป็นฆ้อง 3 ใบ มีขนาดลดหลั่นกัน ใช้ฆวานธาว เรียงไปตามขนาด เมื่อตีตีเรียงไปตามลำดับแล้วย้อนกลับ

มะโหระทึก

เป็นกลองชนิดหนึ่ง มีหน้าเดียว และหล่อด้วยโลหะ ไม้ชิงหนั่ง
เหมือนกลองท้าว ๆ ไป ตักกลองเป็นโลหะผสมประกอบด้วย
ทองแดง ตะกั่ว และดีบุกผสมตามเกณฑ์ แล้วหลอมเทหล่อลงใน
แบบที่ทำไว้ บนหน้ากลองมีโลหะหล่อเป็นตุ๊กตอยู่ประจำ 4 ทิศ
ทั้งนี้อาจเป็นไปได้ว่า

กลองมะโหระทึกนี้ ไทยเรานิยมใช้ตีระโคมทั้งงานหลวง และ
งานราษฎร์มาแต่โบราณ และในปัจจุบันยังคงใช้ตีระโคมร่วมกับ
แตรสังข์ ในงานพระราชพิธีต่าง ๆ เช่น ในโอกาสที่พระมหากษัตริย์
เสด็จพระราชดำเนินโดยกระบวนพยุหยาตรา เป็นต้น ในการใช้ไม้ตี
๒ อัน ทำด้วยไม้รวก หรือไม้จริงเหลากกลมเกลี้ยง ขนาดพอเหมาะ
ตรงปลายที่ใช้ตีพันด้วยผ้าจนแน่นแล้วผูกเคียน หรือถักด้วยด้าย

ม็องซ็ย

เป็นม็องขนาดใหญ่ซึ่งติดอยู่กับกลองสะบัดชัย สมัยโบราณใช้ตีเวลาออกรบ เพราะมีความเชื่อว่าถ้าตีกลองชัยม็องชัยแล้วเป็นการได้ชัยชนะแล้วครั้งหนึ่ง และยังใช้ตีเพื่อแจ้งเจ้าเมืองที่ออกไปล่าแล้วกลับมาเข้ามาปกครองบ้านเมือง ในปัจจุบันนี้ใช้ในงานพิธีมงคลต่างๆ ม็องหุ่ย ก็เรียก

เครื่องดันทังด้วยหนังสือ

กลองแขก

กลองที่ตีหน้าทับได้ทั้งในวงปี่พาทย์ มโหรีและบางกรณีใช้ในวงเครื่องสายก็ได้ ตีด้วยมือทั้ง 2 หน้า คู่หนึ่งประกอบด้วยตัวผู้ (เสียงสูง) และตัวเมีย (เสียงต่ำ)

กลองมลายู

มีลักษณะเดียวกับกลองแขก แต่สั้นและอ้วนกว่า หน้าหนึ่งใหญ่ อีกหน้าหนึ่งเล็กขึ้นหนึ่งสองหน้า เร่งให้ตึงด้วยหนังรดให้แน่น สายโยงเร่งเสียงทำด้วยหนัง หน้าใหญ่อยู่ทางขวาตีด้วยไม้งอ หน้าเล็กตีด้วยฝ่ามือ ใช้บรรเลงคู่เหมือนกลองแขก ลูกเสียงสูงเรียกว่า "ต้วผู้" ลูกเสียงต่ำเรียกว่า "ต้วเมีย" ใช้บรรเลงในวงปี่พาทย์นางหงส์และวงบัวลอย

กลองสองหน้า

สันนิษฐานว่าเริ่มนำมาใช้ในสมัยรัชกาลที่ 2 มีลักษณะคล้ายลูก
เปิงมาง แต่ใหญ่กว่า หน้ากลองด้านกว้างเส้นผ่าศูนย์กลาง 21 -
24 เซนติเมตร ด้านเล็กเส้นผ่าศูนย์กลาง 20 - 22 เซนติเมตร
ตัวกลองยาว 55 - 58 เซนติเมตร ใช้ในวงปี่พาทย์เสภาและใช้ตี
ประกอบจังหวะการเดี่ยวเครื่องดนตรีต่างๆด้วย

เป็๋งมางคอก

เป็๋นเครื่องดนตรีชนิดหนึ่ง แต่เดิมเป็๋นเครื่องดนตรีของชาวมอญ ใช้ตีหยอกล้อกับตะโพนมอญ มีลักษณะเป็๋นกลองขนาดต่างกัน ๗ ลูกผูกเป็๋นราวในชุดเดียวกัน เรียงจากใหญ่ไปหาเล็ก ตั๋วกลองจึง ด้วยหนึ่งสองหน้า ขึ้นหน้าด้วยหนึ่งเรียดโยงสายเร้งหนึ่งหน้ากลอง เป็๋นแนวยาวตลอด เวลาบรรเลงต้องติดข้าวสุกบดผสมขี้เถ้า คอก เป็๋งมางทำเป็๋นรั้ว 3 ชั้นติดต่อกัน มีตะขอแขวนลูกเป็๋งเป็๋นระยะ คอกเป็๋นรูปเกือบครึ่งวงกลม เป็๋งมางคอกใช้บรรเลงในวงปี่พาทย์ มอญ

บัณเฑาะว์

เป็นเครื่องดนตรีประเภทกลองจากอินเดีย มีลักษณะหัวและท้ายใหญ่ ตรงกลางคอด ขนาดประมาณ 15 เซนติเมตร ใช้เชือกผูกกับลูกตุ้ม กลองชนิดนี้ไม่ใช้ตีด้วยไม้ด้วยมือ แต่ใช้มือถือพลิกหัวมือกลับไปกลับมา ให้ลูกตุ้มที่ปลายเชือกกระทบหนึ่งหน้ากลองทั้งสองด้าน

ในประเทศไทย บัณเฑาะว์ใช้เป็นเครื่องให้จังหวะในการบรรเลงประกอบ "จับไม้" ในงานพระราชพิธี เช่น จับกล่อมสมโภชพระมหาเศวตฉัตร สมโภชพระยาช้างเผือกและช้างสำคัญ เรียกว่า "จับไม้บัณเฑาะว์" โดยอาจใช้บัณเฑาะว์ลูกเดียว หรือใช้บัณเฑาะว์ 2 ลูก โกวพร้อมกันทั้งสองมือ

กลองชนะ

มีรูปร่าง และ ส่วนประกอบ เช่นเดียวกับ กลองแขก และกลองมลายู แต่ ตัวกลอง สั้น และ อ้วนกว่ากลองทั้ง 2 ดังกล่าว ตามลำดับ และ มีการ ทาสี ปิดทอง เขียนลาย ไร่ที่ตัวกลอง และที่หน้ากลองด้วย เวลาตี ใช้ไม้ งอโค้ง ตีเหมือน กลองมลายู

แต่เดิมคงใช้กลองชนิดนี้ตีเป็นจังหวะ ในการฝึกหัดเพลงอาวชสำหรับทหาร จึงเรียกชื่อว่า "กลองชนะ" เพื่อเป็นมงคลนิมิตแก่กองทัพ ต่อมา ใช้เป็น เครื่องประโคม ในกระบวน เสด็จ พยุหยาตรา และใช้ประโคม พระบรมศพ และศพเจ้านายด้วย

กลองแอว

เป็นกลองจีนหนึ่งหน้าเดียวเช่นเดียวกับกลองยาวของภาคกลาง แต่มีขนาดยาวและใหญ่กว่าหลายเท่า เหตุที่เรียกว่ากลองแอว ก็หมายความว่า กลองมีสะเอวนั่นเอง (แอวคือเอว) ตัวกลองกว้างใหญ่ เอวคอด ตอนท้ายเรียว และปลายบานคล้ายดอกคำโพง

กลองชนิดนี้มีประจำตามวัดต่างๆ ในภาคเหนือเกือบทุกวัด สำหรับใช้ตีเป็นสัญญาณประจำวัด นอกจากนี้ ยังใช้ตีร่วมกับเครื่องดนตรีอื่น ๆ ประกอบการเล่นพื้นเมือง และใช้ตีเข้าขบวนแห่ในงานพิธี "ปอยหลวง" งานแห่ครัวทาน และงาน "ปอยลูกแก้ว" (บวชเณร)

ตะโล็ดปัด

เป็นเครื่องดนตรีประเภทกลองชนิดหนึ่ง ที่จึงด้วยหนังสองหน้า ลักษณะการหุ้มหน้ากลองใช้สายเร่เงเสียงดึงโดยโยงเสียงสอดสลับกันไปมาระหว่างหูหึงทั้งสองหน้า ตัวกลองมีลักษณะยาวคล้ายกับ "เปิงมาง" และ "สองหน้า" แต่ตัว กลองยาวกว่าเปิงมาง และสองหน้า ตัวกลองทำด้วยไม้เนื้อแข็ง ขุดเจาะโพรงภายในทั้งสองหน้าอยู่ในลักษณะบัวคว่ำและบัวหงาย มีท่อนำเสียงตรงกลาง ใช้ตีประกอบจังหวะร่วมกับกลองแอว้ อาจเป็นวงกลองตั้งนั่ง เป็งมวง ตกลึง หรือกลองอืด ก็ได้ วงกลองเหล่านี้มักบรรเลงเป็นมหรสพในงานบุญหรือในการเล่นเพลงพื้นเมืองภาคเหนือ เช่น ประกอบการฟ้อนเล็บ ฟ้อน เทียน และในขบวนแห่โดยทั่วไป

กลองสะบัดชัย

เป็นกลองที่มีมานานแล้วนับหลายศตวรรษ ในสมัยก่อนใช้
ตียามออกศึกสงคราม เพื่อเป็นสิริมงคล และเป็นขวัญกำลังใจให้
แก่เหล่าทหารหาญในการต่อสู้ให้ได้ชัยชนะ ทำนองที่ใช้ในการตี
กลองสะบัดชัยโบราณมี 3 ทำนอง ชัยเกริ, ชัย ดิถี และชนะมาร

การตีกลองสะบัดชัยเป็นศิลปะการแสดงพื้นบ้านล้านนาอย่างหนึ่ง
ซึ่งมักจะพบเห็นในขบวนแห่หรืองานแสดงศิลปะพื้นบ้านในระยะหลัง
โดยทั่วไป ลีลาในการตีมีลักษณะโฉบเฉี่ยวเร้าใจมีการใช้อวัยวะหรือ
ส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย เช่นศอก เข่า ศีรษะ ประกอบในการตีด้วย
ทำให้การแสดงการตีกลองสะบัดชัยเป็นที่ประทับใจของผู้ที่ได้ชม
จนเป็นที่นิยมกันอย่างกว้างขวางในปัจจุบัน

กลองยาว

เชื่อกันว่ากลองยาวได้แบบอย่างมาจากพม่า ในสมัยกรุงธนบุรี หรือต้นกรุงรัตนโกสินทร์ สมัยที่ไทยกับพม่ากำลังทำสงครามกัน เวลาพักรบ พวกทหารพม่าก็เล่น "กลองยาว" กันสนุกสนาน พวกชาว ไทยได้เห็นก็จำแบบอย่างมาเล่นบ้าง แต่บางท่านก็เล่าว่า กลองยาว ของพม่าแบบนี้ มีชาวพม่าพวกหนึ่งนำเข้ามาเล่นในงานที่มีกระบวน แห่ เช่น บวชภาค ทอดกฐิน เป็นต้น และนิยมเล่นกันเป็นที่รื่นเริง สนุกสนานในเทศกาลสงกรานต์ และเล่นกันแพร่หลายไปแทบทุกหัว บ้านหัวเมือง วจหนึ่งๆ จะใช้กลองยาวหลายลูกก็ได้ เครื่องดนตรีที่ ใช้บรรเลงร่วม มี ฉิ่ง, ฉาบเล็ก, กรับ, โหม่ง เรียกการเล่นชนิดนี้ว่า "เถิดเทิง" หรือ "เทิงกลองยาว" ที่เรียกเช่นนี้เข้าใจว่า เรียกตาม เสียงกลองที่ตีและตามรูปลักษณะกลองยาว

กลองทัด

เป็นกลองสองหน้าขนาดใหญ่ ขึ้นหน้าทั้งสองข้างด้วยหนังวัวหรือหนังควาย ตึงด้วยหมุด หุ่นกลองทำจากไม้เนื้อแข็ง กลึงคว้านข้างในจนเป็นโพรง ป่องตรงกลางนิดหน่อยหมุดที่ตึง หนังเรียกว่าแฉ้ ทำด้วยไม้หรืองาหรือกระดูกสัตว์ตรงกลางหุ่น กลองมีห่วงสำหรับแขวน เรียกว่า หูระวีง กลองทัดมีขนาดหน้ากว้างเท่ากันทั้งสองข้าง วัดเส้นผ่าศูนย์กลางได้ประมาณ 46 ซม. ตัวกลองยาวประมาณ 41 ซม. กลองทัดมี 2 ลูก ลูกที่มีเสียงสูง ดัง ตุ่ม เรียกว่า ตัวผู้ และ ลูกที่มีเสียงต่ำตึ๊ง ต่อม เรียกว่า ตัวเมีย ใช้ไม้ตี 1 คู่ มีขนาดยาวประมาณ 54 ซม. กลองทัดใช้บรรเลงในวงปี่พาทย์ โดยเล่นคู่กับ ตะโพน

กลองชาติรี

เป็นกลองสองหน้า มีรูปร่างเหมือนกลองที่ดทุกอย่างแต่ขนาดเล็ก
ส่วนปริมาตรเหมือนแม่กบฏ กลองชาติรีเป็นลูก มีเส้นผ่าน
ศูนย์กลางยาวประมาณ 20 ซม. และสูง 24 ซม. ใช้เป็นคู่เช่น
เดียวกัน ใช้ทำหน้าที่บในวงปี่พาทย์เครื่องห้า หรือวงปี่พาทย์ชาติรี
ประกอบการแสดงละครโนรา ใช้เล่นคู่กับโทนชาติรี

ตะโพนไทย

เป็นเครื่องดนตรีที่ขึงด้วยหนัง ตัวตะโพนทำด้วยไม้สักหรือไม้
ขนุน เรียกว่า หุ่น ขุดแต่งให้เป็นโพรงภายใน ขึงหนัง 2 หน้า ดึง
ด้วยสายหนังโยงเร่เสียงเรียกว่า หนังเรียด หน้าใหญ่มีความกว้าง
ประมาณ 25 ซม เรียกว่า หน้าท่ง ติดหน้าด้วยข้าวสุกบดผสมกับขี้
เถ้าเพื่อถ่วงเสียง อีกหน้าหนึ่งเล็กกว่ามีขนาดประมาณ 22 ซม เรียก
ว่า หน้ามัด ตัวกลองยาวประมาณ 48 ซม รอบ ๆ ขอบหนังที่ขึงหน้า
ถักด้วยหนังที่ตีเกลียวเป็นเส้นเล็ก ๆ เรียกว่า ไล่ละมาน แล้วจึงเอา
หนังเรียดร้อยในช่องของไล่ละมานทั้งสองข้าง โยงเรียงไปโดย
รอบจนมองไม่เห็นไม้หุ่น มีหนังพันตรงกลางเรียกว่า รัดอก ข้างบน
รัดอกทำเป็นหูหิ้วและมีเท้ารองให้ ตัวตะโพนวางนอนอยู่บนเท้า ใช้
ฝ่ามือซ้ายขวาตีได้ทั้งสองหน้า ใช้สำหรับบรรเลงผสมอยู่ในวงปี่
พาทย์ ทำหน้าที่กำกับจังหวะหน้าทับต่าง ๆ

ตะโพนมอญ

มีลักษณะคล้ายตะโพนของไทย แต่ใหญ่กว่า และตรงกลางหุ้ม
ป่องน้อยกว่า มีเสียงกังวานลึกกว่าตะโพนไทย หน้าใหญ่เรียกว่า
"เม็กโหน่ง" หน้าเล็กเรียกว่า "เม็กได๋ด" เป็นภาษามอญ

ตะโพนมอญใช้บรรเลงผสมกับวงปี่พาทย์มอญ มีหน้าที่บรรเลง
หน้าทับ และกำกับจังหวะต่างๆ

กลองตะโพน

คือตะโพนที่นำมาตีแบบกลองทัด กลองตะโพนใช้ตะโพน 2 ลูก เสียงสูงและเสียงต่ำแล้วนำมาตั้งขึ้นแบบกลองทัด ใช้ไม้ระนาดหวม เป็นไม้ตี ใช้เล่นในวงปี่พาทย์ดีกดำบรรพ์ นอกจากนี้ยังใช้แทน กลองทัดในวงปี่พาทย์ไม้หวมเมื่อบรรเลงภายในอาคาร เพื่อไม่ให้ เสียงดังเกินไป

โทนชาตรี

ตัวโทนทำด้วยไม้ขนุน ไม้สัก หรือ ไม้กะท้อนมีขนาดปากกว้าง 17 ซม ยาวประมาณ 34 ซม มีสายโยงเร่งเสียงใช้หนังเรียด ตีด้วยมือข้างหนึ่ง ส่วนอีกมือหนึ่งคอยปิดเปิด ปลายหางที่เป็นปากลำโพง ช่วยให้เกิดเสียงต่างๆ ใช้สำหรับ บรรเลงประกอบการแสดงละครชาตรี และหนังตะลุง และตีประกอบจังหวะในวงปี่พาทย์ หรือวงเครื่องสาย หรือวงมโหรีที่เล่นเพลงภาษาเขมร หรือ ตะลุง

โทนมโหรี

ตัวโทนมทำด้วยดินเผา ด้านที่ขึงหนังโตกว่า โทนมชาตรี ขนาดหน้ากว้างประมาณ 22 ซม ยาวประมาณ 38 ซม สายโยงเร่งเสียงใช้หวายผ่าเหลาเป็นเส้นเล็กหรือใช้ไหมพ่นเป็นเกลียว ขึงหนังด้วยหนังลูกวัว หนังแพะ หนังงูเหลือม หรือหนังงูจงอาง ใช้สำหรับบรรเลงคู่กับรำมะนา โดยตีขัดสอดสลับกัน ตามจังหวะหน้าทับ

รำมะนামโหรี

มีขนาดเล็ก หน้ากว้างประมาณ 26 ซม ตัวรำมะนายาว
ประมาณ 7 ซม หน้าที่ขึ้นหน้าตึงด้วยหมุดโดยรอบ จะเร่งหรือลด
เสียงให้สูงต่ำไม่ได้ แต่มีเชือกเส้นหนึ่งที่เรียกว่า สนับ สำหรับหมุน
ข้างในโดยรอบ ช่วยทำให้เสียงสูงได้ บรรเลงใช้ดีด้วยฝ่ามือคู่กับ
โทนมโหรี

รำมะนาลำตัด

มีขนาดใหญ่ หน้ากว้างประมาณ 48 ซม. ตัวรำมะนายาวประมาณ 13 ซม. ขึ้นหนึ่งหน้าเดียว โดยใช้เส้นหวายผ่าซีกโยงระหว่างขอบหน้ากับวงเหล็กซึ่งรองกันไว้เป็นขอบ ของตัวรำมะนา และใช้ลิ้มหลายๆ อันตอกแรงเสียงระหว่างวงเหล็กกับกันรำมะนา รำมะนาชนิดนี้เข้าใจว่าได้แบบอย่างมาจากชวาและเข้ามาแพร่หลายในสมัยรัชกาลที่ 5 ใช้ประกอบการเล่นลำตัดและลิเกลำตัด ในการประกอบการเล่นลำตัดนั้นจะใช้รำมะนาก็ลูกก็ได้ โดยให้คนหนึ่ง ล้อมวงและเป็นลูกคู่ร้องไปด้วย

เครื่องเป่า

เครื่องเป่าที่มนุษย์รู้จักใช้มาแต่เดิม ได้แก่พวกหลอดไม้ไผ่ ใส่ลูกดอกใช้เป่าในการล่าสัตว์ ต่อมาใช้เป่าขาสัตว์เป่าเพื่อบอกเหตุต่างๆ ภายหลังรู้จักทำลิ้นและเจาะรูให้สามารถเป่าลิ้นระดับเสียงได้ นำมาเล่นเป็นทำนอง เช่น ขลุ่ย และ ปี่ชนิดต่าง ๆ

เครื่องเป่า คือ เครื่องดนตรีที่ทำให้เกิดเสียงด้วยการเป่า มี 2 ประเภท

เครื่องเป่าที่ไม่มีลิ้น

เครื่องเป่าที่มีลิ้น

เครื่องเป่าที่ไม่มีลิ้น

ขลุ่ยเพียงออ

เป็นขลุ่ยขนาดกลาง ยาวประมาณ 45 - 46 ซม. ระดับเสียงต่ำสุดคือ เสียงโด ของไทย ใช้เป็นหลักเทียบเสียง ในวงเครื่องสายเครื่องดี ถ้าเล่นกับวงมโหรี ขลุ่ยเพียงออต้องมีระดับเสียง ได้ระดับเดียวกับลูกม้องวงใหญ่ ลูกที่ 10 ที่เรียกว่า ลูกเพียงออ

ขลุ่ยหลีบ

เป็นขลุ่ยขนาดใหญ่ ยาวประมาณ 31 ซม. มีเสียงสูงแหลมเล็ก
ระดับเสียงต่ำสุดสูงกว่า เสียงต่ำสุดของขลุ่ยเพียงออขึ้นมา 3 เสียง
ใช้เป่าคู่กับขลุ่ยเพียงออ หรือขลุ่ยกรวด มีอยู่สองชนิด คือ ขลุ่ย
หลีบเพียงออ และขลุ่ยหลีบกรวด

ขลุ่ยอู้

เป็นขลุ่ยขนาดใหญ่ ยาวประมาณ 60 เซนติเมตร ระดับเสียงต่ำสุด ต่ำกว่าระดับเสียงต่ำสุดของขลุ่ยเพียงออ ลงไปอีก 2 เสียง ใช้บรรเลงในวงปี่พาทย์ดึกดำบรรพ์

ขลุ่ยกรวด

ขลุ่ยชนิดนี้ มีเสียงสูงกว่าขลุ่ยเพียงออ 1 เสียง ใช้สำหรับวงเครื่องสายผสมที่นำเอาเครื่องดนตรีฝรั่ง มาเล่นผสมวง เช่น วงเครื่องสายผสมไวโอลิน วงเครื่องสายผสมออร์แกน มีขนาดเล็กกว่าขลุ่ยเพียงออ ระดับเสียงต่ำสุดสูงกว่า ระดับเสียงของขลุ่ยเพียงออ อยู่ 1 เสียง

ขลุ่ยหก

เป็นขลุ่ยพิเศษ ทำขึ้นเพื่อ เสียงสัตว์ต่างๆ โดยเฉพาะนก ใช้บรรเลง ประกอบในวงดนตรี เพื่อให้เกิดจินตนาการ ในการฟังเพลงได้ดียิ่งขึ้น บางครั้งยังใช้ ลิ้นปี่มาประกอบกับ ตัวขลุ่ยเพื่อเลียนเสียงไก่ ขลุ่ยพิเศษเหล่านี้นิยมใช้บรรเลง เพลงตับหก และ ตับกุมรินทร์

The background features a repeating pattern of dark brown, ornate floral and scrollwork motifs on a light beige background. The motifs are arranged in a grid-like fashion, with larger central designs and smaller, more intricate scrollwork elements in between. The overall style is classic and elegant.

เครื่องเป่าที่มลิน

ปี่นอก

มีขนาดเล็ก ยาวประมาณ 31 ซม. กว้าง 3.5 ซม. เป็นปี่ที่ใช้
กันมาแต่เดิม เสียงของปี่นอกจะมีเสียงที่เล็กแหลม

ปี่กลาง

มีขนาดกลาง ยาวประมาณ 37 ซม. กว้างประมาณ 4 ซม.
สำหรับเล่นประกอบการแสดงหนังใหญ่ มีสำเนียงเสียงอยู่ระหว่าง
ปี่นอก กับปี่ใน เสียงของปี่กลางจะ ไม่แหลมหรือว่าต่ำเกินไปแต่จะ
อยู่ในระดับปานกลาง

ปี่ใน

มีขนาดใหญ่ มีความยาวประมาณ 41 - 42 ซม. กว้างประมาณ 4.5 ซม. เป็นปี่ที่พระอภัยมณีใช้สำหรับเป่าให้นางผีเสื้อสมุทร (ในวรรณกรรมของสุนทรภู่) ชาติใจตายนั่นเอง โดยเสียงของปี่ในจะเป็นเสียงที่ต่ำ และเสียงใหญ่

ปี่ชวา

เป็นเครื่องเป่าชนิดหนึ่งที่มีลิ้น เป็นปี่สองท่อน รูปร่างลักษณะเหมือนปี่ไฉน แต่ยาวกว่า ทำด้วยไม้หรืองา เข้าใจว่าไทยนำปี่ชวาเข้ามาใช้คราวเดียวกับ กลองแขก จากหลักฐานพบว่ามีการใช้ปี่ชวา ในกระบวนการพยุหยาตรา ในสมัยอยุธยาตอนต้น

ปี่ไฉน

เป็นปี่สองท่อน ถอดออกจากกันได้ ท่อนบนเรียวยาว ปลาย
ผายออกเล็กน้อยเรียกว่า “ เล่าปี่ ” ท่อนล่างปลายบานเรียกว่า “
ลำโพง ” ทำด้วยไม้หรืองา ปี่ชนิดนี้เข้าใจว่าได้แบบอย่างมาจาก
เครื่องดนตรีของอินเดีย ซึ่งเป็นเครื่องเป่าที่ทำด้วยไม้ ไทยใช้ปี่
ชนิดนี้มาตั้งแต่สมัยสุโขทัย ปัจจุบันใช้ในขบวนแห่ คู่กับปี่ชวา จำปี
ใช้เป่านำกลองชนะในกระบวนพยุหยาตรา

ปี่มอญ

เป็นเครื่องเป่าประเภทใช้ลิ้นปี่เป็นตัวสร้างความสั่นสะเทือนให้
เกิดเสียง ปี่มอญมีรูปร่างคล้ายปี่ชวา แต่ยาวและใหญ่กว่า อีกวัสดุที่
ใช้ทำลำโพงต่างกัน ทำให้มีเสียงทุ้มต่ำนุ่มนวลเป็นเอกลักษณ์ มี
บทบาทสำคัญอยู่ในวงปี่พาทย์มอญ

ปี่อ้อ

เป็นปี่โบราณของไทยอย่างหนึ่ง ตัวปี่ (เวลา) ทำด้วยไม้รวก ปล้องเดียว ไม่มีข้อยาวประมาณ 24 เซนติเมตร เขียนลวดลาย ด้วย การลงไฟให้ไหม้เกรียมเฉพาะที่ต้องการหรือทำยลี่ยมด้วยทอง เหลืองหรือเงินเพื่อป้องกันมิให้แตก เจาะรูสำหรับเปิดปิด นิ้วเรียง ตาม ลำดับด้านหน้า ๗ รู และมีนิ้วค้ำด้านหลัง 1 รูเช่นเดียวกับขลุ่ย ลึ้นทำด้วยไม้้อลำเล็กๆ เหลาให้บางยาว 5 เซนติเมตร ไว้ทางหนึ่ง ำให้ กลมพันด้วยด้ายเพื่อให้กระชับพอที่จะเสียบเข้าไปในเวลาปี่ 1 เซนติเมตรพอดีกับรูของตัวปี่ อีกทางหนึ่งผ่าเจียนเป็น 23 ซีก ปลายมน ตัดให้แบนเข้าแนบประกบกว้างราว 2 เซนติเมตรนี้ยว่า เป็นเครื่องดนตรีที่ร่วมอยู่ในวงเครื่องสายมาก่อน ต่อมาได้ใช้ขลุ่ย เพียงออและขลุ่ยหลีบเข้าผสมแทน ปี่อ้อจึงหายไป

แคน

เป็นเครื่องเป่าหรือเครื่องดนตรีพื้นเมืองของภาคอีสานในประเทศไทย อีกทั้งยังเป็นเครื่องดนตรีของชาวลาวหรือ สปป.ลาว และถือเป็นสัญลักษณ์ประจำชาติของชนชาติลาวอีกด้วย โดยเครื่องดนตรีชนิดนี้จะใช้ไม้ขางขนาดต่าง ๆ ประกอบกันเข้าเป็นตัวแคน แคนเป็นเครื่องเป่ามีลิ้นโลหะ เสียงเกิดจากลมผ่านลิ้นโลหะไปตามลำไม้ที่เป็นลูกแคน การเป่าแคนต้องใช้ทั้งเป่าลมเข้าและดูดลมออกด้วย จึงเป่ายากพอสมควรและแคนมีหลายขนาด ถือเป็นเครื่องดนตรีชนิดหนึ่งที่ทำให้เสียงไพเราะ เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว สร้างเสียงประสานได้ในตัวเอง บ่งบอกถึงวิถีชีวิตของชาวลุ่มแม่น้ำโขงได้เป็นอย่างดี

ใครเป็นผู้คิดประดิษฐ์เครื่องดนตรีที่เรียกว่า "แคน" เป็น คนแรก และทำไมจึงเรียกว่า "แคน" นั้น ยังไม่มีหลักฐานที่แน่นอนยืนยันได้

แคน

เป็นเครื่องเป่าหรือเครื่องดนตรีพื้นเมืองของภาคอีสานในประเทศไทย อีกทั้งยังเป็นเครื่องดนตรีของชาวลาวหรือ สปป.ลาว และถือเป็นสัญลักษณ์ประจำชาติของชนชาติลาวอีกด้วย โดยเครื่องดนตรีชนิดนี้จะใช้ไม้ขางขนาดต่าง ๆ ประกอบกันเข้าเป็นตัวยแคน แคนเป็นเครื่องเป่ามีลิ้นโลหะ เสียงเกิดจากลมผ่านลิ้นโลหะไปตามลำไม้ที่เป็นลูกแคน การเป่าแคนต้องใช้ทั้งเป่าลมเข้าและดูดลมออกด้วย จึงเป่ายากพอสมควรและแคนมีหลายขนาด ถือเป็นเครื่องดนตรีชนิดหนึ่งที่ทำให้เสียงไพเราะ เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว สร้างเสียงประสานได้ในตัวเอง บ่งบอกถึงวิถีชีวิตของชาวลุ่มแม่น้ำโขงได้เป็นอย่างดี

ใครเป็นผู้คิดประดิษฐ์เครื่องดนตรีที่เรียกว่า "แคน" เป็น คนแรก และทำไมจึงเรียกว่า "แคน" นั้น ยังไม่มีหลักฐานที่แน่นอนยืนยันได้

